

Zaaknummer : 00535898
Ons Kenmerk : ODH-2019-00032854
Datum : **25 APR. 2019**

Beschikking

Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

Onderwerp

Op 21 november 2018 hebben wij een aanvraag om ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming ontvangen. De aanvraag heeft betrekking op de grootschalige renovatie aan 123 grondgebonden woningen binnen de twee wijken Reigerhof en Zuidhoek, gelegen in Rozenburg in de gemeente Rotterdam. De aanvraag betreft het vernielen of beschadigen van nesten of rustplaatsen van de huismus en de gierzwaluw en het opzettelijk verstoren alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.1, tweede lid van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten of rustplaatsen van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.5, tweede lid van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- artikel 3.5, vierde lid van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

De ontheffing wordt gevraagd voor de periode van 1 maart 2019 tot en met 31 december 2021.

Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde ontheffing te verlenen;
- II. de voorschriften 1 tot en met 14 te verbinden aan deze ontheffing;
- III. de aanvraag van 21 november 2018 en de aanvullende informatie van 13 maart 2019, 21 maart 2019 en 18 april 2019 onderdeel te laten zijn van deze ontheffing;
- IV. dat deze ontheffing geldig is van 1 maart 2019 tot en met 31 december 2021.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

1 De ontheffinghouder dient:

- de start van de werkzaamheden schriftelijk te melden;
- het ecologisch werkprotocol op te sturen;
- het aanbrengen van de tijdelijke voorziening uiterlijk een week voorafgaand aan het plaatsen schriftelijk te melden;
- het aanbrengen van de permanente voorziening uiterlijk een week voorafgaand aan het plaatsen schriftelijk te melden;
- eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering een week van tevoren schriftelijk te melden;
- de beëindiging van de werkzaamheden uiterlijk één week van tevoren te melden.

Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de Unit Groen Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mailadres meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van flora en fauna.

2 De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat zijn personeel of derden welke betrokken zijn bij de uitvoering van het project, op de hoogte zijn van de voorschriften in deze ontheffing en de maatregelen in het activiteitenplan. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin in ieder geval het volgende dient te worden opgenomen:

- a de voorwaarden zoals opgenomen in deze ontheffing;
- b aanduiding van de locatie van het plangebied;
- c de uit te voeren werkzaamheden;
- d de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
- e de mitigerende en compenserende maatregelen;
- f de momenten waarop ecologische begeleiding ingeschakeld wordt.

3 Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en het ecologisch werkprotocol op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

4 De werkzaamheden dienen ecologisch begeleid te worden door een deskundige¹ op het gebied van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

5 De ontheffinghouder dient, met in achtneming van de voorschriften in deze ontheffing, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in het 'Mitigatieplan Flora en Fauna – Complex 112 te Rozenburg van 19 november 2018, en de aanvullende informatie van 13 maart 2019, 21 maart 2019 en 18 april 2019.

¹ Onder een deskundige wordt verstaan:

- Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de flora en fauna, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- Hij/zij is als ecooloog of adviseur/specialist ecologie werkzaam voor een (semi)overheidsinstantie zoals het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat, het Rijksvastgoedbedrijf, provincies, waterschappen, hoogheemraadschappen, gemeenten, omgevingsdiensten en drinkwaterbedrijven
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van desbetreffende beschermde soorten.

- 6 Indien een of meerdere in voorschrift 5 genoemde maatregel onverhoopt niet uitvoerbaar zijn, dienen hiervoor minimaal gelijkwaardige maatregelen voor wat betreft de functionaliteit en effectiviteit te worden getroffen.
- 7 Uiterlijk drie maanden voordat de in voorschrift 6 bedoelde maatregelen worden uitgevoerd, dienen deze ter goedkeuring aan de Omgevingsdienst Haaglanden te worden overgelegd, e-mailadres vergunningen@odh.nl.

Specifieke voorschriften

- 8 De tijdelijke vogelvides voor de huismus moeten functioneel zijn voor de periode waarvoor deze worden ingezet. Dit houdt in dat de voorzieningen minimaal eens per jaar gecontroleerd dienen te worden op de functionaliteit en dat - indien nodig - de functionaliteit van de vogelvides voor de huismus wordt hersteld.
- 9 De werkzaamheden aan de woningen van de Reigerhof dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare broedperiode van de huismus die loopt van 1 maart tot en met 31 augustus. De genoemde periode kan eerder of later beginnen of eindigen, afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en afhankelijk van de meteorologische omstandigheden voorafgaand aan of tijdens de werkzaamheden. Daarnaast dient er niet te worden gewerkt tijdens perioden van vorst of koude aan de grond. Indien sprake is van vorst of koude aan de grond, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd. Een deskundige op het gebied van vogels dient voorgaande te bepalen en hierop de werkwijze aan te passen.
- 10 De permanente voorzieningen voor de gierzwaluw dienen binnen 200 meter van de oorspronkelijke nestplaatsen te worden gerealiseerd, vrij van hinder, op minimaal drie meter hoogte zoals opgenomen in het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017).
- 11 De tijdelijke vleermuiskasten dienen functioneel te zijn voor de periode waarvoor deze worden ingezet. Dit houdt in dat de kasten minimaal 1x per jaar gecontroleerd dienen te worden op de functionaliteit en dat - indien nodig - de functionaliteit van de kast(en) hersteld wordt. De controle dient plaats te vinden in de minst kwetsbare periode die loopt van 15 april – 15 mei en 1 september – 15 oktober.
- 12 De tijdelijke vleermuiskasten mogen pas verwijderd worden na plaatsing van de permanente voorzieningen en de te hanteren gewenningsperiode van zes maanden voorafgaand aan de paarperiode van de gewone dwergvleermuis, waarbij alleen de maanden april tot en met oktober meetellen. De verwijdering dient begeleid te worden door een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Indien blijkt dat de tijdelijke kast in gebruik is genomen, mag deze uitsluitend verwijderd worden buiten de kwetsbare periode van de soorten, wanneer de vleermuizen de kasten hebben verlaten.
- 13 Voordat de permanente maatregelen worden uitgevoerd, dient uiterlijk één maand voorafgaand een plan van aanpak voor de permanente maatregelen ter goedkeuring aan ons te worden overgelegd. In dit plan van aanpak dient in ieder geval met de volgende punten rekening te worden gehouden:
 - er dienen verschillende microklimaten te worden aangeboden;
 - de permanente voorzieningen moeten een vergelijkbare spreiding (in het gebouw) hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
 - de permanente voorzieningen moeten zoveel mogelijk dezelfde eigenschappen hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen, denk hierbij aan vergelijkbaar materiaalsoort en volume, vergelijkbare bufferwaarde wat betreft opwarmen en afkoelen.
- 14 De concrete locaties van de permanente vleermuiskasten en het type dienen te worden gemeld via <http://vwww.vleermuiskasten.nl/>.

AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK

- Voor alle soorten - beschermd én onbeschermd - geldt de zorgplicht ex artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te worden voorkomen.
- Gedurende de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 21 november 2018 hebben wij een aanvraag om ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (verder: Wnb) ontvangen. De aanvraag heeft betrekking op de grootschalige renovatie aan 123 grondgebonden woningen binnen de twee wijken Reigerhof en Zuidhoek, gelegen in Rozenburg in de gemeente Rotterdam. De aanvraag betreft het vernielen of beschadigen van nesten of rustplaatsen van de huismus en de gierzwaluw en het opzettelijk verstoren alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.1, tweede lid van de Wnb, voor wat betreft het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten of rustplaatsen van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.5, tweede lid van de Wnb, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- artikel 3.5, vierde lid van de Wnb, voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

De ontheffing wordt gevraagd voor de periode van 1 maart 2019 tot en met 31 december 2021.

Bij de aanvraag is het volgende stuk gevoegd:

- Mitigatieplan Flora en Fauna – Complex 112 te Rozenburg, Arcadis, referentienummer: 083691471 B, 19 november 2018.

Op 13 maart 2019 hebben wij de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Beantwoording verzoek om aanvullende informatie: wijken Reigerhof en Zuidhoek te Rozenburg, Arcadis, Projectnummer: C05062.000342.0200, 13 maart 2019.

Op 21 maart 2019 hebben wij informatie ontvangen met betrekking tot de mitigerende maatregelen. Op 18 april 2019 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen over de ontheffingsperiode, werken rond kwetsbare perioden en de tijdelijke compensatie ten behoeve van vleermuizen.

Procedure

Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 5.1 van de Wnb zijn toegepast op deze beschikking.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is de procedure op 29 januari 2019 opgeschort en is verzocht om aanvullende gegevens.

De procedure is op 13 maart 2019 hervat.

Bevoegd gezag

De handeling wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag voor de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis is getoetst aan de artikelen 3.1, 3.3, 3.5 en 3.8 van de Wnb en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

De huismus en de gierzwaluw zijn van nature in Nederland in het wild levende vogels en beschermd op grond van artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Op grond van artikel 3.1, tweede lid van de Wnb is het verboden opzettelijk nesten en rustplaatsen van de huismus en de gierzwaluw te vernielen of te beschadigen.

De gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn van nature in Nederland in het wild levende dieren van soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a bij de Habitatrichtlijn. De ruige dwergvleermuis is tevens opgenomen in bijlage II bij het Verdrag van Bern.

Op grond van artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb is het verboden de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis opzettelijk te verstoren alsmede voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen.

Op grond van artikel 3.3, vierde lid; en artikel 3.8, vijfde lid, van de Wnb wordt een ontheffing slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat; en
- de ontheffing nodig is omdat één van de belangen genoemd in artikel 3.3, vierde lid, aanhef en onder b en artikel 3.8, vijfde lid onder b, van de Wnb aan de orde is; en
- de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de soort.

Beoordeling

Aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op het renoveren van 123 woningen in de wijken Reigerhof en Zuidhoek, gelegen in het noorden van Rozenburg in de gemeente Rotterdam. De initiatiefnemer is voornemens om het plangebied te renoveren en de daken te vernieuwen. De oude dakpannen, dakgoten, het voegwerk en de boeiborden aan de kopgevels worden vervangen. Het bestaande dakbeschot blijft behouden, waarboven een nieuwe isolatieplaat wordt aangebracht. Daarnaast worden er zonnepanelen en zonneboilers geïnstalleerd en het voegwerk aangepakt. De functie en het gebruik van het plangebied wijzigt niet als gevolg van de werkzaamheden. In de Zuidhoek staan 36 woningen gepland voor renovatie. In de Reigerhof staan 87 woningen voor renovatie. De werkzaamheden staan gepland van maart 2019 tot en met maart 2020.

Overtreding verbodsbepaling(en)

Om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wnb heeft er van april 2018 tot en met september 2018 onderzoek plaatsgevonden naar de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Het plangebied is 12 keer bezocht op de aanwezigheid van beschermde soorten. Op 18 april 2018 en 8 mei 2018 hebben er twee bezoeken plaats gevonden om de aanwezigheid van huismus vast te stellen. Voor gierzwaluw hebben drie avondbezoeken plaatsgevonden. Het aanvullend onderzoek naar de huismus en de gierzwaluw is uitgevoerd volgens de kennisdocumenten (BIJ12, 2017). Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest.

Huismus

De huismus is in het plangebied aangetroffen. Tijdens de veldinventarisaties zijn 19 nesten aangetroffen van de huismus. De nestlocaties bevinden zich allemaal onder de dakpannen van verschillende woningen in de woonwijk Reigerhof. Er is in de tuinen van het plangebied en in de directe omgeving geschikt foerageergebied aanwezig voor de huismus in de vorm van wintergroene struiken en voedsel. De werkzaamheden hebben geen invloed op het leefgebied van de huismus in de directe omgeving, aangezien er geen werkzaamheden aan groenvoorzieningen plaatsvinden. In de Zuidhoek zijn geen nesten van de huismus aangetroffen. Als gevolg van de werkzaamheden worden 19 nesten van de huismus beschadigd of vernield. Hiermee wordt de verbodsbepaling zoals genoemd in artikel 3.1, tweede lid, van de Wnb overtreden.

Gierzwaluw

De gierzwaluw is in het plangebied aangetroffen. Binnen de te renoveren woningen in de Reigerhof, zijn drie nestlocaties aangetroffen van de gierzwaluw onder de dakpannen van de woningen. Er is in de directe omgeving geschikt foerageergebied aanwezig. De werkzaamheden hebben echter geen invloed op het leefgebied van de gierzwaluw in de directe omgeving aangezien er geen werkzaamheden aan groen plaatsvinden. In de Zuidhoek zijn geen nesten van de gierzwaluw aangetroffen. Als gevolg van de werkzaamheden worden drie nestlocaties van de gierzwaluw beschadigd of vernield. Hiermee wordt de verbodsbepaling zoals genoemd in artikel 3.1, tweede lid, van de Wnb overtreden.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. Binnen de te renoveren woningen in de Reigerhof zijn vijf zomerverblijfplaatsen en twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. De zomerverblijfplaatsen bevinden zich onder de nokpan, hoekpan of achter beplating aan de zijgevel van verschillende woningen. De twee paarverblijfplaatsen zijn aangetroffen in de stootvoegen onder een raam. De twee paarverblijfplaatsen kunnen incidenteel ook als winterverblijfplaatsen worden gebruikt gedurende milde winters, voor één of enkele individuen. In de Reigerhof is geen duidelijke vliegroute waargenomen. Waarnemingen van overvliegende vleermuizen betreffen slechts enkele exemplaren die zich in verschillende richtingen begeven. Er zijn meerdere vliegroutes en foerageergebieden in de directe omgeving aanwezig. Bovendien hebben de werkzaamheden geen invloed op groengebieden in het plangebied in deze woonwijk. In de Zuidhoek is één paarterritorium aangetroffen van de gewone dwergvleermuis, waarvan de exacte locatie niet is vastgesteld. Ook deze kan incidenteel als winterverblijfplaats worden gebruikt gedurende milde winters. Ten oosten van de Zuidhoek is een vliegroute waargenomen van de gewone dwergvleermuis. Het bosgebied ten zuiden van de Zuidhoek wordt met de noord gelegen woonwijk verbonden door een bomenrij die door enkele individuen wordt gebruikt. De essentiële vliegroute valt echter niet onder invloed van de werkzaamheden. Het bosgebied ten zuiden van het plangebied, en de watergangen in de omgeving worden gebruikt door enkele individuen als foerageergebied. Echter is de aangetroffen activiteit in dit gebied zeer laag en is er geen sprake van essentieel foerageergebied. Als gevolg van de werkzaamheden gaan vijf zomerverblijfplaatsen en twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren in de wijk Reigerhof en één paarterritorium in de Zuidhoek. Hierbij wordt de gewone dwergvleermuis opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. In de te renoveren woningen in de Reigerhof zijn drie paarverblijfplaatsen aangetroffen van de ruige dwergvleermuis. De drie aangetroffen paarverblijfplaatsen bevinden zich onder de hoekpannen of achter overhangende beplating van de dakkapel aan de zijgevel. De paarverblijfplaatsen kunnen incidenteel ook als winterverblijfplaatsen worden gebruikt gedurende milde winters, voor één of enkele individuen. Er zijn slechts enkele waarnemingen verricht van foeragerende of overvliegende ruige dwergvleermuizen. Er is derhalve geen sprake van een essentiële vliegroute of essentieel foerageergebied. In de Zuidhoek zijn geen verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis aangetroffen. Het bosgebied ten zuiden van het plangebied, en de watergangen in de omgeving worden

gebruikt door enkele individuen als foerageergebied. Echter is de aangetroffen activiteit in dit gebied zeer laag en is er geen sprake van essentieel foerageergebied. Bovendien vinden de werkzaamheden slechts in de woningen plaats waardoor er geen effecten kunnen worden verwacht op aanwezige groengebieden die kunnen dienen als foerageer- of vlieglocaties voor vleermuizen. Als gevolg van de werkzaamheden gaan drie paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis verloren. Hierbij wordt de ruige dwergvleermuis opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden

Voorgestelde maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis tot een minimum te beperken worden maatregelen voorgesteld zoals beschreven in hoofdstuk 5.3 van het 'Mitigatieplan Flora en Fauna – Complex 112 te Rozenburg' van 19 november 2018 en de aanvullende informatie van 13 maart 2019, 21 maart 2019 en 18 april 2019.

Huisumus

De werkzaamheden in de Reigerhof worden uitgevoerd buiten de kwetsbare broedperiode van de huismus in de periode augustus 2020 tot maart 2021. In de nieuwe situatie wordt – in zowel de Reigerhof als Zuidhoek – vogelschroot in de derde rij dakpannen geplaatst, op de vierde panlat vanaf de goot. Hiermee wordt de ruimte onder de eerste drie dakpannenrijen beschikbaar gesteld voor de huismus. Deze methode wordt in 50% van de woningen toegepast. In de overige 50% van de woningen wordt vogelvide geplaatst van het type Monier. Dit wordt om en om in de woningen gerealiseerd. De permanente voorzieningen worden gemonitord gedurende drie jaar nadat de voorzieningen zijn gerealiseerd. Indien de nestplaatsen na drie jaar nog niet in gebruik zijn genomen worden er aanvullende maatregelen getroffen.

De werkzaamheden in de Zuidhoek, waar geen huismusnesten zijn aangetroffen, worden uitgevoerd in de periode oktober 2019 tot en met maart 2020. Indien de werkzaamheden in de Zuidhoek en Reigerhof uitlopen en derhalve in de broedperiode vallen worden de openingen voorafgaand aan deze werkzaamheden ongeschikt gemaakt. Het ongeschikt maken vindt plaats buiten de kwetsbare broedperiode en periodes van vorst, door het plaatsen van spouwborstels onder de dakpannen. Na het ongeschikt maken, en voorafgaand aan de werkzaamheden worden de woningen geïnspecteerd door een deskundig ecooloog.

Gierzwaluw

De werkzaamheden in de Reigerhof vinden plaats buiten de kwetsbare periode van de gierzwaluw. De werkzaamheden worden uitgevoerd van oktober 2020 tot en met maart 2021. Voorafgaande aan het broedseizoen van 2020 worden 15 tijdelijke gierzwaluwkasten gerealiseerd op de gevels van de woningen waar nestplaatsen van gierzwaluw zijn aangetroffen en in de directe omgeving van het plangebied. De tijdelijke gierzwaluwkasten zijn van het merk VivaraPro of vergelijkbaar. Tijdens de werkzaamheden worden 30 permanente inbouwstenen gerealiseerd van het merk en type VivaraPro IB-GZ-03. De permanente voorzieningen worden gemonitord gedurende drie jaar nadat de voorzieningen zijn gerealiseerd. Indien de nestplaatsen na drie jaar nog niet in gebruik zijn genomen worden er aanvullende maatregelen getroffen. De werkzaamheden in de Zuidhoek, waar geen gierzwaluwnesten zijn aangetroffen, worden uitgevoerd in de periode oktober 2019 tot en met maart 2020.

Gewone dwergvleermuis & Ruige dwergvleermuis

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden alle potentiële openingen en aangetroffen verblijfplaatsen in de te renoveren woningen ongeschikt gemaakt door het plaatsen van exclusion flaps. Dit vindt plaats in de actieve periode tussen 15 september en 1 oktober 2019 voor de Zuidhoek, en tussen 15 september en 1 oktober 2020 voor de Reigerhof. Voorafgaande aan de werkzaamheden worden, in het najaar van 2019, 15 permanente vleermuiskasten van het type Schwegler Bat access panel 1 FE ingebouwd in de woonblokken van de Vogelbuurt binnen 200 meter van het plangebied de Reigerhof zijn gesitueerd. Daarnaast worden op vijf woonblokken van de woningen in de wijk Vogelbuurt, 25 tijdelijke vleermuiskasten

opgehangen binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen in de Reigerhof. De kasten zijn van het merk en type VivaraPro VK-MP-02 en worden gerealiseerd op minimaal drie meter hoogte, op noord-oostgevels. Aanvullend worden vier tijdelijke vleermuiskasten van hetzelfde type aan vier bomen geplaatst in het bosgebied ten zuiden van de Zuidhoek op 3-4 meter hoogte op half zonbeschenen boomstammen. In de nieuwe situatie worden er 40 permanente inmetsele kasten aangeboden door realisatie in de spouwmuren van de woningen in de Reigerhof en de Vogelbuurt – die reeds zijn gerealiseerd – en 4 permanente inmetsele kasten in de woningen in de Zuidhoek. De tijdelijke en permanente voorzieningen worden gemonitord, minimaal drie jaar na realisatie van de voorzieningen. Indien de voorzieningen niet binnen deze periode in gebruik worden genomen, worden er aanvullende maatregelen getroffen.

De permanente voorzieningen voor de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis worden tegelijkertijd met het beheer en onderhoud van de woningen onderhouden. Indien blijkt dat een voorziening ongeschikt is geraakt, wordt deze hersteld of vervangen zodat deze weer geschikt is. Er wordt een werkprotocol opgesteld die op de locatie aanwezig is en onder alle betrokkene partijen bekend is.

Staat van instandhouding

Huisumus

De werkzaamheden in de Reigerhof worden buiten de broedperiode van de huismus uitgevoerd, van augustus 2020 tot maart 2021. De werkzaamheden vangen in augustus aan en worden gestart aan de woningblokken waar geen nesten van de huismus aanwezig zijn.

Ten oosten van de Reigerhof vinden momenteel renovatiewerkzaamheden plaats in de Vogelbuurt van Rozenburg. Gedurende deze werkzaamheden gaan tevens nesten van de huismus verloren. Om cumulatieve effecten te voorkomen worden de werkzaamheden in de Reigerhof, die eerst in oktober 2019 zouden starten, uitgesteld tot augustus 2020, wanneer de werkzaamheden in de Vogelbuurt zijn afgerond. Als mitigerende maatregelen worden in de woningen van de Vogelbuurt totaal 1860 vogelvides gerealiseerd tot en met 2020, waarvan 600 vogelvides reeds zijn geplaatst en zich in de directe omgeving van de Reigerhof bevinden. Door overcompensatie van nestplaatsen voor de huismus in de Vogelbuurt, kunnen deze vogelvides tevens worden gebruikt als tijdelijke compensatie voor de nesten van huismus die in de Reigerhof verloren gaan. De vogelvide bevindt zich onder de dakpannen van de woningen van de wijk Vogelbuurt en hebben de gewenningsperiode reeds doorlopen. Daarnaast zijn de voorzieningen binnen 200 meter van de oorspronkelijke nestplaatsen van de Reigerhof aanwezig rondom foerageermogelijkheden waar dezelfde populatie huismussen gebruik van maken. Om de functionaliteit en het gebruik van de vogelvide te testen, heeft op 1 maart 2019 een veldbezoek plaatsgevonden aan het plangebied in de Vogelbuurt. Hierbij is gekeken naar het gebruik en de functie van de geplaatste vogelvide voor de huismuspopulatie. Resultaten van het veldbezoek tonen aan dat, voorafgaand aan het broedseizoen, de huismussen al gebruik maken van de vogelvide en bezig zijn met het verzamelen van nestmateriaal in de woningen waar vogelvides zijn geplaatst. Er blijven te allen tijde voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar.

In de nieuwe situatie wordt in 50% van de woningen in de Reigerhof en Zuidhoek vogelschroot aangebracht boven de derde dakpannenrij. Hiermee komen de eerste drie dakpannenrijen beschikbaar waardoor de potentiële openingen onder de dakpannen weer in gebruik kunnen worden genomen na afronding van de renovatiewerkzaamheden. In de overige 50% van de woningen in de Reigerhof en Zuidhoek wordt vogelvide toegevoegd waardoor er een groot aanbod (minimaal 500) aan vogelvides ontstaat. Het gebruik van de permanente voorzieningen wordt gedurende drie jaar gemonitord om gebruik en aanwezigheid van huismus te kunnen blijven garanderen in het plangebied en de omgeving. De permanente voorzieningen worden onderhouden, tegelijkertijd met het beheer en onderhoud van de woningen in het plangebied. Derhalve achten wij de tijdelijke en permanente voorzieningen voldoende om de nestplaatsen van huismus in de Reigerhof te compenseren en is het voldoende aannemelijk gemaakt dat de huismus in het plangebied aanwezig blijft.

De werkzaamheden in de Zuidhoek, waar geen nesten zijn vastgesteld, worden uitgevoerd van oktober 2019 tot maart 2020. Hoewel deze werkzaamheden staan gepland buiten de broedperiode, worden de geschikte openingen ongeschikt gemaakt door het plaatsen van spouwborstels mocht blijken dat de werkzaamheden uitlopen tot aan het broedseizoen. Het ongeschikt maken vindt plaats buiten de kwetsbare periode. Een ecologisch deskundige op het gebied van de huismus zal de woningen inspecteren voorafgaande aan de werkzaamheden. Deze wijze van ongeschikt maken wordt tevens bij de Reigerhof uitgevoerd, indien de werkzaamheden dreigen uit te lopen.

De tijdelijke vogelvides voor de huismus moeten functioneel zijn voor de periode waarvoor deze worden ingezet. Dit houdt in dat de voorzieningen minimaal eens per jaar gecontroleerd dienen te worden op de functionaliteit en dat - indien nodig - de functionaliteit van de vogelvides voor de huismus wordt hersteld. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 8.

De werkzaamheden aan de woningen van de Reigerhof dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare broedperiode van de huismus die loopt van 1 maart tot en met 31 augustus. De genoemde periode kan eerder of later beginnen of eindigen, afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en afhankelijk van de meteorologische omstandigheden voorafgaand aan of tijdens de werkzaamheden. Daarnaast dient er niet te worden gewerkt tijdens perioden van vorst of koude aan de grond. Indien sprake is van vorst of koude aan de grond, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd. Een deskundige op het gebied van vogels dient voorgaande te bepalen en hierop de werkwijze aan te passen. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 9.

Gierzwaluw

De werkzaamheden nabij de nestplaatsen van de gierzwaluw worden uitgevoerd van oktober 2020 tot en met maart 2021, buiten de kwetsbare broedperiode en wanneer de gierzwaluw niet in Nederland is. De woonblokken waar geen gierzwaluwen zijn aangetroffen worden als eerst gerenoveerd zodat de gierzwaluwen Nederland zeker hebben verlaten. Voorafgaande aan het broedseizoen van 2020, worden 15 gierzwaluwkasten geplaatst in clusters van drie, van het merk VivaraPro, op de noord-, noordoost- of noordwest-georiënteerde gevels van de bebouwing waar nestplaatsen van de gierzwaluw zijn aangetroffen en in de directe omgeving. De tijdelijke voorzieningen zijn hiermee een volledig broedseizoen aanwezig samen met de oorspronkelijke nestlocaties zodat de gierzwaluwen kunnen wennen aan de alternatieven. Gedurende de werkzaamheden ná het broedseizoen van 2020 en vóór het broedseizoen van 2021, worden 30 permanente inbouwstenen gerealiseerd in de woningen van de Reigerhof van het merk VivaraPro, type IB-GZ-03.

Een deel van de permanente voorzieningen worden op dezelfde gevels gerealiseerd, waar de oorspronkelijke nesten van de gierzwaluw zijn vastgesteld. Bij de plaatsing van de overige permanente voorzieningen dient rekening te worden gehouden dat de alternatieven vrij van hinder zijn, op minimaal drie meter hoogte geplaatst worden en binnen 200 meter van de oorspronkelijke nestplaatsen worden gerealiseerd zoals opgenomen in paragraaf 3.2 van het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017). Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 10.

Door de permanente voorzieningen voor de gierzwaluw te plaatsen op dezelfde gevels als de oorspronkelijke nesten, neemt de kans op ontdekking door de soort toe. Door een overcompensatie aan voorzieningen aan te bieden neemt de kans op ingebruikname toe. De permanente voorzieningen worden gemonitord gedurende drie jaar nadat de voorzieningen zijn gerealiseerd. Indien de nestplaatsen na drie jaar nog niet in gebruik zijn genomen worden er aanvullende maatregelen getroffen. De permanente voorzieningen worden tegelijkertijd met het beheer en onderhoud van de woningen onderhouden. Indien blijkt dat een voorziening ongeschikt is geraakt, wordt deze hersteld of vervangen zodat deze weer geschikt is. Er wordt een werkprotocol opgesteld die op de locatie aanwezig is en onder alle betrokkene partijen bekend is. Omdat de nesten onderdeel uitmaken van een grotere (verspreide) kolonie en er maatregelen zijn

getroffen om de functie van het plangebied als broedlocatie voor de gierzwaluw te behouden, is het aannemelijk dat de gierzwaluw in de omgeving en het plangebied aanwezig blijft.

Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden alle potentiële openingen voor vleermuizen ongeschikt gemaakt door het plaatsen van exclusion flaps. Dit vindt plaats tussen 15 september en 1 oktober 2019 voor de Zuidhoek, en tussen 15 september en 1 oktober 2020 voor de Reigerhof. Deze perioden vallen buiten de meest kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis en binnen de actieve periode van deze soorten. De werkzaamheden in de Reigerhof worden gefaseerd uitgevoerd in ruimte en tijd en vinden plaats van oktober 2020 tot en met maart 2021. Er worden gedurende de werkzaamheden geen valnetten of doeken gebruikt die de vleermuizen kunnen hinderen.

In het najaar van 2019 worden 15 permanente inbouwkasten en 25 tijdelijke vleermuiskasten aan de gevels aangebracht van woningen in de Vogelbuurt. Daarnaast worden vier tijdelijke vleermuiskasten van hetzelfde type geplaatst aan vier bomen in het bos ten zuiden van de Zuidhoek. De huidige paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis is binnen bebouwing vastgesteld en komt in eigenschappen niet overeen met kasten aan bomen. Er is geen alternatieve bebouwing beschikbaar waar de mogelijkheid ligt om tijdelijke vleermuiskasten dichterbij en in een geschiktere omstandigheden te realiseren. De tijdelijke voorzieningen ten behoeve van de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in de Zuidhoek, worden opgehangen op een plaats waar voldoende foerageergebied en vliegroutes in gebruik zijn om de vindkans te vergroten. In de directe omgeving van het plangebied zijn tevens geschikte plaatsen geconstateerd in gebouwen die als alternatief kunnen dienen. De voorzieningen bevinden zich in de directe omgeving van het plangebied de Reigerhof en Zuidhoek en zijn geschikt om te worden gebruikt ter compensatie van de verblijfplaatsen die verloren gaan. Samen bieden deze voorzieningen 44 tijdelijke alternatieven voor vleermuizen die kunnen worden gebruikt tijdens de werkzaamheden. De tijdelijke vleermuiskasten worden jaarlijks onderhouden en schoongemaakt in de periode dat er geen of minimale verstoring optreedt, om de uitwijkmogelijkheden voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis te garanderen. Daarnaast dient dit te gebeuren buiten de kwetsbare periodes, wanneer de vleermuizen de kasten hebben verlaten. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 11.

De inbouwkasten uit de Vogelbuurt maken onderdeel uit van de 44 permanente voorzieningen die in de Reigerhof, Zuidhoek en dus Vogelbuurt worden gerealiseerd voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. De inbouwkasten zijn van het merk en type Schwegler Bat access panel 1 FE. De permanente voorzieningen worden opgehangen op minimaal drie meter hoogte en vrij van kunstlicht, verstoring, predatoren en hinder. De tijdelijke en permanente voorzieningen worden gemonitord, minimaal drie jaar na realisatie van de voorzieningen. Indien de voorzieningen niet binnen deze periode in gebruik worden genomen, worden er aanvullende maatregelen getroffen. De permanente voorzieningen worden tegelijkertijd met het beheer en onderhoud van de woningen onderhouden. Indien blijkt dat een voorziening ongeschikt is geraakt, wordt deze hersteld of vervangen zodat deze weer geschikt is. Er wordt een werkprotocol opgesteld die op de locatie aanwezig is en onder alle betrokkene partijen bekend is. De tijdelijke vleermuiskasten mogen verwijderd worden na plaatsing van de permanente voorzieningen en de te hanteren gewenningsperiode van zes maanden voorafgaand aan de paarperiode van de gewone dwergvleermuis, waarbij alleen de maanden april tot en met oktober meetellen. De verwijdering dient begeleid te worden door een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Indien blijkt dat de tijdelijke kast in gebruik is genomen, mag deze uitsluitend verwijderd worden buiten de kwetsbare periode van de soorten, wanneer de vleermuizen de kasten hebben verlaten. Dit hebben wij opgenomen in voorschrift 12.

De exacte locaties en het tijdstip waarop de permanente maatregelen worden getroffen, zijn nog niet bekend, dit wordt in nader overleg tussen de initiatiefnemer en de deskundige bepaald. Vóórdat op het plaatsen van de voorzieningen overgegaan wordt, dient een plan van aanpak ter goedkeuring aan ons te worden voorgelegd. In dit plan dient te worden aangegeven hoeveel en waar de permanente voorzieningen

concreet worden geplaatst en wat daarvan de specificaties zijn. Dit is opgenomen in voorschrift 13. De geschikte bebouwing in het plangebied en de getroffen maatregelen om de functie van het plangebied te behouden, bieden voldoende alternatieven voor de lokale populatie van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis, waardoor het aannemelijk is dat de vleermuissoorten in de omgeving en het plangebied aanwezig blijven.

De permanente vleermuiskasten dienen te worden aangemeld bij www.vleermuiskasten.nl. Op deze wijze komt meer inzicht waar kasten zijn geplaatst. Wij hebben dit in voorschrift 14 opgenomen.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening dat de maatregelen, met inachtneming van de voorschriften, voldoende zijn om negatieve effecten te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken en dat de renovatiewerkzaamheden niet leiden tot verslechtering van de instandhouding van de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

Ecologisch werkprotocol

De start van de werkzaamheden dient gemeld te worden bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden en de wijze waarop maatregelen worden uitgevoerd dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit protocol dient bij het melden van de start van de werkzaamheden meegestuurd te worden. Voorts dient het ecologisch werkprotocol op de locatie aanwezig te zijn. Hierdoor weten ook de uitvoerders op welke wijze de werkzaamheden zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Wij hebben dit in de voorschriften 1, 2 en 3 vastgelegd.

Belangenonderbouwing

De ontheffing is aangevraagd in het belang van 'de volksgezondheid of de openbare veiligheid' voor de vogelrichtlijn, en in het belang van 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voor de habitatrichtlijn.

Vocht- en schimmelproblemen komen voor in oudere woningen die gebouwd zijn vóór 1992. De aanwezigheid van vocht en schimmels in huizen verhoogt het risico op luchtwegklachten, luchtweginfecties en het ontstaan of verergeren van astma (GGD-richtlijn medische milieukunde : Schimmel- en vochtproblemen in woningen, rapportnummer 609300022, 2012). De bebouwing in het plangebied bestaat uit woningen afkomstig uit het bouwjaar 1982 waar sindsdien geen renovatiewerkzaamheden hebben plaatsgevonden. De woningen zijn slecht geïsoleerd en bevatten geen luchtverversingssysteem. Gezien de leeftijd van de woningen en problemen die bij vergelijkbare bebouwing optreedt, dienen vocht en tochtproblemen voorkomen te worden door de woningen tijdig te renoveren. Bij de renovatie wordt onder andere dakisolatie aangebracht en het voegwerk aangepakt. Daarnaast wordt er mechanische ventilatie toegevoegd aan de woningen. Deze aanpassingen zorgen voor een beter binnenklimaat en helpen vochtproblemen te voorkomen.

Naast de geplande dakisolatie worden er tevens zonnepanelen en zonneboilers geïnstalleerd. De woningen worden door deze voorzieningen energiezuiniger. Dit draagt bij aan de reductie in CO₂ uitstoot en daarmee aan de internationale en nationale klimaatdoelstellingen om klimaatverandering tegen te gaan. Klimaatverandering brengt op langere termijn risico's voor de volksgezondheid en openbare veiligheid met zich mee. Klimaatverandering kan namelijk leiden tot:

- zeespiegelstijging met risico op overstromingen en verzilting;
- vergroting weersextremen (extreme regenval en langere droogteperiodes);
- beperkingen in zoetwatervoorzieningen;
- toenemend risico op (infectie)ziekten en plagen;
- bedreiging van de energievoorziening.

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat de belangen 'de volksgezondheid of de openbare veiligheid' en 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis die als gevolg van de uitvoering van de activiteit optreden, te rechtvaardigen.

Geen andere bevredigende oplossing

Het project is locatiespecifiek doordat bestaande woningen worden gerenoveerd. Er is overwogen om de werkzaamheden niet uit te voeren. Dit leidt echter binnen een korte tijd vocht- en tocht problemen. Bij de sloop van de bebouwing gaan de nest- en verblijfplaatsen echter ook verloren. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, verspreid over de woonblokken in het plangebied. Cumulatieve effecten worden voorkomen doordat de werkzaamheden pas in het najaar van 2019 van start gaan. De werkzaamheden vinden zoveel mogelijk plaats buiten de kwetsbare periode van de beschermde soorten. Er wordt in de actieve periode tijdens de paar- en winterrustperiode van de vleermuizen gewerkt. Er zijn te allen tijde voldoende alternatieven aanwezig voor de nest- en verblijfplaatsen die verloren gaan als gevolg van de werkzaamheden.

Gelet op de noodzaak en wijze van uitvoering zijn wij van mening dat er voldoende is aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is. Door de gekozen wijze en periode van uitvoering, wordt schade aan de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen.

Samenhangende besluiten

Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren.

Conclusie

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde ontheffing op grond van artikel, artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wnb worden verleend.